

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ  
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу  
Укоопспілки «Полтавський університет  
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

**Кафедра правознавства**

**ПРОГРАМА  
навчальної дисципліни**

**БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ**

з підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузь знань	28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма	«Публічне адміністрування»

**Полтава-2021**

Розробник / укладач програми: **Тимошенко О.В.**, доцент  
кафедри фінансів та банківської  
справи, к.е.н.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

**Кропивка П. А.**, директор Департаменту фінансів Полтавської  
обласної державної адміністрації

**Лахижа М. І.**, д-р н. з держ. упр., професор, перший заступник  
директора Регіонального центру з надання безоплатної вторинної  
правової допомоги в Полтавській області

Програму навчальної дисципліни «Бюджетна політика та  
управління фінансами» обговорено і схвалено на засіданні кафедри  
правознавства

Протокол засідання кафедри від «31» серпня 2021 року, № 1

Завідувач кафедри правознавства  
д. ю. н., професор  
\_\_\_\_\_ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Публічне  
адміністрування» спеціальності 281 «Публічне  
адміністрування» ступеня магістра,  
д. н. держ. упр., професор  
\_\_\_\_\_ І. І. Крилова

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної ради,  
д. е. н., професор  
\_\_\_\_\_ Н. С. Педченко

## Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Бюджетна політика та управління фінансами» пропонується здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Публічне адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» в циклі обов'язкових дисциплін професійної підготовки.

Сьогодні на ринку праці є потреба у фахівцях, які володіють управлінськими навичками, необхідними для надання адміністративних послуг у публічній сфері, знайомі з принципами та функціями службової діяльності в органах державної влади та місцевого самоврядування, здатні організувати та очолити громадську діяльність, спрямовану на реалізацію соціально значущих проектів. У світлі дотримання вимог Болонського протоколу, з метою підготовки фахівців для роботи в органах виконавчої влади і місцевого самоврядування запропоновано програму навчальної дисципліни «Бюджетна політика та управління фінансами». Дисципліна орієнтована на формування у студентів спеціальних знань з питань реалізації бюджетної політики та набуття аналітичних і практичних навичок застосування методів й інструментарію управління публічними фінансами.

Програма навчальної дисципліни містить два змістових модулі. У першому модулі «Теоретичні та організаційні аспекти реалізації бюджетної політики» акцентується увага на сутності бюджетної політики, принципах формування та концептуальних підходах її реалізації в умовах глобалізації, особливостях її формування й реалізації у сфері публічних доходів, публічних видатків, бюджетного вирівнювання та міжбюджетних відносин, бюджетного дефіциту та публічного боргу, пріоритетних напрямках бюджетної політики у контексті забезпечення бюджетної безпеки держави.

Другий модуль «Основні елементи системи управління публічними фінансами» присвячений вивченню методів й інструментарію оперативного управління публічними фінансами, сутності та особливостям застосування програмно-цільового й середньострокового бюджетного планування, організаційних основ формування публічних доходів та фінансування публічних видатків, обліку, звітності та контролю в системі управління публічними фінансами.

## Аннотация учебной дисциплины

Учебная дисциплина «Бюджетная политика и управление финансами» предлагается соискателям второго (магистерского) уровня высшего образования по образовательной программе «Публичное администрирование» специальности 281 «Публичное управление и администрирование» в цикле обязательных дисциплин профессиональной подготовки.

Сегодня на рынке труда есть потребность в специалистах, владеющих управленческими навыками, необходимыми для предоставления административных услуг в публичной сфере, знакомых с принципами и функциями служебной деятельности в органах государственной власти и местного самоуправления, способных организовать и возглавить общественную деятельность, направленную на реализацию социально значимых проектов. В свете соблюдения требований Болонского протокола, с целью подготовки специалистов для работы в органах исполнительной власти и местного самоуправления предложена программа учебной дисциплины «Бюджетная политика и управление финансами». Дисциплина ориентирована на формирование у студентов специальных знаний по вопросам реализации бюджетной политики и приобретения аналитических и практических навыков применения методов и инструментария управления публичными финансами.

Программа учебной дисциплины включает два содержательных модуля. В первом модуле «Теоретические и организационные аспекты реализации бюджетной политики» акцентируется внимание на сущности бюджетной политики, принципах формирования и концептуальных подходах к ее реализации в условиях глобализации, особенностях ее формирования и реализации в сфере публичных доходов, публичных расходов, бюджетного выравнивания и межбюджетных отношений, бюджетного дефицита и публичного долга, приоритетных направлениях бюджетной политики в контексте обеспечения бюджетной безопасности государства.

Второй модуль «Основные элементы системы управления публичными финансами» посвящен изучению методов и инструментария оперативного управления публичными финансами, сущности и особенностям применения программно-целевого и среднесрочного бюджетного планирования, организационных основ формирования публичных доходов и финансирования публичных расходов, учета, отчетности и контроля в системе управления публичными финансами.

## **Annotation of educational discipline**

The discipline "Budget Policy and Financial Management" is offered to applicants for the second (master's) level of higher education in the educational program "Public Administration" of specialty 281 "Public Management and Administration" in a series of compulsory courses.

In the labor market nowadays there is a need for professionals who have management skills to provide administrative services in the public sphere, and who are familiar with the principles and functions of official activities in public authorities and local governments, able to organize and lead public activities aimed at implementing socially significant projects. The program of the discipline "Budget Policy and Financial Management" is designed in the light of compliance with the requirements of the Bologna Protocol, in order to train specialists to work in the executive branch authorities and local governments. The course is focused on the formation of students' special knowledge on the implementation of budget policy and the acquisition of analytical and practical skills of the methods and tools of public finance management.

The curriculum contains two content modules. The first module "Theoretical and organizational aspects of budget policy" focuses on the essence of budget policy, the principles of formation and conceptual approaches to its implementation in the context of globalization, the peculiarities of its formation and implementation in the field of public revenues, public expenditures, budget equalization and intergovernmental relations, deficit and public debt, priority areas of budget policy in the context of ensuring budgetary security of the state.

The second module "Basic elements of the public financial management system" is devoted to the study of methods and tools of public finances operational management, the essence and features of program-target and medium-term budget planning, organizational bases of public revenue generation and financing of public expenditures, accounting, reporting and control in the public finances system.

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Бюджетна політика та управління фінансами» є нормативною для підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітня програма «Публічне адміністрування».

Розвиток суспільства та стратегічні прагнення України до рівноправного партнерства у європейському співтоваристві зумовлюють посилення уваги до обґрунтованості та ефективності бюджетної політики у системі державного регулювання економіки. Побудова та здійснення такої політики має відповідати як тактичним завданням, так і довгостроковим перспективам соціально-економічного розвитку країни.

Позитивні зрушення у сфері публічних фінансів, які стосуються впровадження у бюджетний процес середньострокового планування, програмно-цільового методу планування, програмного забезпечення, формування бюджету розвитку на державному та місцевому рівнях, дієвих форм фінансового контролю сприяють більш ефективній реалізації функцій бюджетної політики та задіяння її регуляторного потенціалу для вдосконалення системи бюджетного регулювання з метою підвищення рівня функціонування і розвитку економіки та добробуту населення.

Трансформація цілей та завдань бюджетної політики обумовлена як внутрішньо-економічними проблемами, так і нестабільністю світової фінансово-економічної системи, посиленням її впливу на соціально-економічні процеси країни, що актуалізує необхідність формування відповідного механізму бюджетної політики у системі державного регулювання економіки. Тільки через оптимізацію складу та структури бюджетних доходів і видатків, раціоналізацію бюджетного процесу, забезпечення ефективної діяльності всіх органів законодавчої і виконавчої влади, що передбачає побудову ефективної системи управління публічними фінансами, може бути досягнута основана мета бюджетної політики – стале зростання економіки, підвищення добробуту народу та забезпечення необхідного рівня соціальних гарантій.

**Предметом навчальної дисципліни** є сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі управління публічними фінансами й забезпечують реалізацію бюджетної політики як інструменту впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

Викладання дисципліни базується на Законах України, Указах Президента України, постановах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, інших нормативних та інструктивних документах з

питань реалізації бюджетної політики та управління публічними фінансами у державі.

**Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:**

Модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти реалізації бюджетної політики

Модуль 2. Основні елементи системи управління публічними фінансами

**Метою викладання навчальної дисципліни** «Бюджетна політика та управління фінансами» є формування у студентів спеціальних знань з питань реалізації бюджетної політики та набуття аналітичних і практичних навичок застосування методів й інструментарію управління публічними фінансами.

**Програмні компетентності** відповідно до освітньо-професійної програми:

**загальні:**

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК01);
- здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні (ЗК04);
- здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології (ЗК05);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК07).

**спеціальні (фахові, предметні):**

- здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК02);
- здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК04);
- здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними (СК05);
- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України (СК 06);
- здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК08);
- здатність виявляти особливості впливу інституційного середовища на поведінку економічних суб'єктів та форми їх організації, здійснювати інституційний дизайн та інженерію (ДСК 11).

**Програмні результати навчання** відповідно до освітньо-професійної програми:

– розв’язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення (PH02);

– використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв’язання складних задач публічного управління та адміністрування (PH 04);

– здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур (PH06);

– уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи (PH07);

– представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності (PH10);

– розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень (PH11);

– планувати і здійснювати наукові та прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних та емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків (PH 12);

– уміти аналізувати наявне інституційне середовище, виявляти його вплив на поведінку економічних суб’єктів та демонструвати навички інституційного дизайну та інженерії (ДРН 13).

**Основними завданнями навчальної дисципліни** «Бюджетна політика та управління фінансами» є визначення та обґрунтування необхідності поглибленого вивчення теоретичних та організаційних аспектів реалізації бюджетної політики держави, сукупності заходів, методів і підходів до формування окремих її складових; засвоєння знань

щодо основних засад управлінської діяльності у сфері публічних фінансів, ролі державних органів в організації оперативного управління бюджетним процесом; оволодіння методиками прийняття ефективних рішень щодо формування та використання фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів, цільових бюджетних і позабюджетних фондів; формування вміння виявлення проблем управління публічними фінансами на макро- та мезорівнях та визначення можливих варіантів їх вирішення.

Навчальна дисципліна є **обов'язковою**.

Форма підсумкового контролю знань: **екзамен**.

# **Програмний зміст навчальної дисципліни**

## **Модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти реалізації бюджетної політики**

### **Тема 1. Бюджетна політика та механізм її реалізації**

Економічний зміст та функції публічних фінансів. Система публічних фондів у фінансовій системі України. Бюджетна система як основа публічних фінансів та інструмент соціально-економічного розвитку країни. Бюджетна політика як складова фінансової політики держави.

Зміст та завдання бюджетної політики. Загальні та спеціальні принципи бюджетної політики. Бюджетні відносини як основа бюджетної політики. Складові бюджетної політики. Напрями реалізації бюджетної політики. Бюджетна стратегія, бюджетна тактика. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на бюджетну політику. Економічна сутність та призначення механізму реалізації бюджетної політики. Структура бюджетного механізму: методи, важелі, нормативно-правове та інформаційне забезпечення. Роль бюджетного механізму в регулюванні економічних і соціальних процесів у державі.

Бюджетна політика у вирішенні питань макроекономічної стабілізації та структурної перебудови економіки країни. Сутність дискреційної та недискреційної бюджетної політики. Особливості сучасного економічного розвитку України та реалізації бюджетної політики.

### **Тема 2. Бюджетна політика у сфері публічних доходів**

Джерела формування публічних доходів. Податкова політика та політика мобілізації неподаткових надходжень у системі державного регулювання економіки. Мета, принципи та функції політики у сфері публічних доходів. Прямі й непрямі методи державного регулювання та мобілізації публічних доходів. Завдання бюджетної політики у сфері публічних доходів. Особливості реалізації бюджетного механізму у сфері публічних доходів. Основні вимоги до формування та реалізації бюджетної політики України у сфері публічних доходів.

Фактори, які визначають напрями та характер податкової політики. Економічна ефективність та дієвість податкових інструментів, характеристика їх впливу на соціально-економічний розвиток. Залежність між ставками оподаткування і надходженнями до бюджетів. Податкові важелі обмеження попиту та стимулювання

інвестицій. Податкова політика в умовах дефіцитності бюджету та інфляції. Недоліки податкової політики та їх вплив на розвиток економіки. Тіньова економіка як системна загроза реалізації ефективної податкової політики. Особливості податкової політики України в сучасних умовах.

### **Тема 3. Бюджетна політика у сфері публічних видатків**

Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Сутність, мета та завдання бюджетної політики у сфері публічних видатків. Роль публічних видатків у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Складові та особливості реалізації бюджетного механізму у сфері публічних видатків. Принципи та методи формування публічних видатків. Політика кошторисного фінансування. Політика бюджетного фінансування інвестицій. Політика бюджетного кредитування. Політика бюджетного дотування і субсидювання. Політика бюджетного резервування. Інструменти формування та регулювання публічних видатків. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Особливості визначення оптимальних обсягів публічних видатків та їх структури. Пріоритети бюджетної політики у сфері публічних видатків в Україні.

### **Тема 4. Політика у сфері бюджетного вирівнювання та міжбюджетних відносин**

Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання. Сутність, мета та завдання бюджетного регулювання. Механізми та методи бюджетного регулювання. Сутність принципів формування бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин. Поняття «вертикальних» та «горизонтальних» фіскальних дисбалансів і фінансове вирівнювання. Критерії розмежування видатків між бюджетами. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, їх використання та розрахунок. Коригуючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості. Роль міжбюджетних трансфертів як головного фінансового інструменту збалансованості місцевих бюджетів. Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні. Реформування системи міжбюджетних трансфертів у контексті бюджетної реформи в Україні. Роль та значення проведення адміністративно-територіальної реформи в контексті міжбюджетних відносин.

## **Тема 5. Політика у сфері бюджетного дефіциту та публічного боргу**

Дефіцит бюджету та публічний борг як інструмент макроекономічної політики. Сутність, причини та наслідки дефіциту бюджету. Методи фінансування дефіциту бюджету. Державні позики та їх роль у покритті дефіциту бюджету. Основні засади управління державним боргом. Сутність, цілі, завдання, напрями та особливості реалізації державної боргової політики. Механізм реалізації боргової політики: основні принципи та методи. Механізм формування державного боргу в системі державного кредиту. Сутність, роль та механізм реалізації муніципальної боргової політики. Зовнішні публічні запозичення. Принципи та методи оцінки платоспроможності за зовнішніми зобов'язаннями. Кредитні рейтинги. Механізм надання державних та муніципальних гарантій за міжнародними позиками. Механізм та системи забезпечення боргової безпеки держави. Індикатори стану боргової безпеки України та основні загрози. Особливості співробітництва України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Основні напрями державної боргової політики України та пріоритети зміцнення її боргової безпеки.

## **Тема 6. Бюджетна безпека як важливий пріоритет бюджетної політики держави**

Економічна сутність та значення бюджетної безпеки держави. Місце бюджетної безпеки в системі національної безпеки держави. Бюджетна політика і бюджетна безпека. Концептуальні підходи до визначення впливу бюджетної політики на рівень бюджетної безпеки держави. Зовнішні й внутрішні загрози бюджетної безпеки держави. Механізм управління бюджетною безпекою держави. Основні функції та принципи управління бюджетною безпекою держави. Індикатори та порогові значення індикаторів стану бюджетної безпеки.

Пріоритетні напрями бюджетної політики у контексті забезпечення бюджетної безпеки держави. Напрями мінімізації та подолання бюджетних ризиків в контексті підвищення рівня бюджетної безпеки держави. Тінізація економіки як ключова перешкода забезпечення бюджетної безпеки України. Фінансова децентралізація як напрям забезпечення бюджетної безпеки України. Формування моделі бюджетної безпеки України з урахуванням стандартів Європейського Союзу.

## **Тема 7. Світовий досвід формування та реалізації бюджетної політики**

Теоретичні і практичні аспекти формування та реалізації бюджетної політики розвинених країн світу. Моделі реалізації бюджетної політики на різних етапах розвитку країн з ринковою економікою. Світовий досвід реформування бюджетних систем. Зарубіжна практика використання урядом фінансових важелів регулювання економічного розвитку. Досвід податкового регулювання розвинених країн. Світовий досвід реалізації бюджетної політики у сфері публічних видатків. Характеристика підходів до участі державного бюджету у фінансуванні соціально-економічного розвитку країн світу. Основні напрями розвитку міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах. Сучасні тенденції і перспективи формування та реалізації бюджетної політики країн світу в умовах глобалізації. Значення зарубіжного досвіду для модернізації бюджетної політики України в умовах її інтеграції у світове співтовариство.

### **Модуль 2. Основні елементи системи управління публічними фінансами**

## **Тема 8. Організаційні основи управління публічними фінансами**

Система управління публічними фінансами. Об'єкт і суб'єкти управління публічними фінансами. Принципи управління публічними фінансами. Публічні доходи та публічні видатки як об'єкт управління публічними фінансами. Органи управління публічними доходами та публічними видатками як суб'єкти системи управління публічними фінансами. Нормативно-правова база управління публічними фінансами в Україні. Методи управлінської діяльності у бюджетному процесі. Чинники, що визначають якість бюджетного процесу. Загальна характеристика складових системи управління публічними фінансами: бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету. Особливості оперативного управління публічними фінансами. Типові моделі системи управління публічними фінансами. Сучасні технології управління публічними фінансами в економічно розвинених країнах.

## **Тема 9. Планування як складова управління публічними фінансами**

Сутність, завдання, принципи, етапи, види та методи бюджетного планування. Нормативно-правова база бюджетного планування. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі, сутність, значення та особливості застосування. Сутність бюджетної програми, її структура, мета та завдання. Розробка, затвердження та виконання бюджетних програм. Відповідальні виконавці бюджетних програм. Вимоги до складання паспорта бюджетної програми та звіту про її виконання. Вітчизняна практика застосування результативних показників виконання бюджетних програм та оцінка їх ефективності. Впровадження гендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі. Механізми запровадження громадського бюджету.

Основні підходи до планування доходів бюджету за їх видами. Чинники впливу на прогнозування та планування доходів бюджету. Загальні підходи до планування видатків бюджету. Планування обсягів міжбюджетних трансфертів. Порядок визначення обсягу базової та реверсної дотації. Порядок складання, розгляду та затвердження кошторисів бюджетних установ. Види і структура кошторисів. Особливості планування доходів та механізм визначення видатків соціальних позабюджетних фондів. Проблеми бюджетного планування в Україні.

## **Тема 10. Середньострокове бюджетне планування як інструмент реалізації бюджетної політики**

Сутність та функції середньострокового бюджетного планування. Стадії та функції учасників формування бюджетної стратегії на середньострокову перспективу. Переваги та недоліки середньострокового бюджетного планування. Прогнозування показників бюджетного планування як можливість зменшення впливу негативних факторів в середньостроковому бюджетному плануванні. Ключові елементи, які мають бути втілені у системі середньострокового планування. Рекомендації Єврокомісії щодо формування фіскальних правил для підвищення ефективності середньострокового бюджетного планування. Критерії та індикатори результативності впровадження середньострокового бюджетного планування. Міжнародний досвід середньострокового бюджетного планування у бюджетному процесі. Особливості запровадження середньострокового бюджетного планування в Україні. Бюджетна декларація та трирічні місцеві фінансові плани як інструмент

середньострокового бюджетного планування в Україні.

### **Тема 11. Системи касового виконання бюджету**

Поняття та принципи виконання бюджету. Органи, що забезпечують виконання бюджету. Характеристика систем касового виконання бюджету та їх еволюція. Переваги казначейської системи виконання бюджетів. Передумови створення казначейської системи в Україні.

Поняття платіжних систем та їх класифікація. Організаційно-правові засади та принципи функціонування внутрішньої платіжної системи казначейства. Єдиний казначейський рахунок та його значення для виконання бюджету. Перспективний досвід управління залишками єдиного казначейського рахунку країн світу. Характеристика рахунків, що відкриваються в органах Державної казначейської служби України. Порядок відкриття та закриття рахунків в органах Державної казначейської служби України. Порядок розрахунково-касового обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів.

### **Тема 12. Організація формування публічних доходів та фінансування публічних видатків**

Порядок виконання бюджету за доходами. Поняття та складові бюджетного розпису. Терміни, порядок та процедура підготовки і складання розпису державного бюджету. Опис документів, що застосовуються у процесі виконання державного бюджету. Процес казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами. Взаємодія органів Державної казначейської служби України в процесі казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами з іншими учасниками бюджетного процесу.

Порядок виконання бюджету за видатками. Формування бази даних мережі розпорядників бюджетних коштів. Організація роботи щодо доведення обсягів бюджетних асигнувань. Здійснення видатків розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Особливості казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками. Державні закупівлі як елемент системи управління публічними фінансами. Система публічних електронних закупівель ProZorro. Державна підтримка місцевих бюджетів. Використання коштів державного фонду регіонального розвитку.

### **Тема 13. Організація управління коштами загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування**

Фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного пенсійного й соціального страхування. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування та принципи його здійснення. Нагляд у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Джерела формування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування. Розрахунок розміру єдиного соціального внеску для кожної категорії платників та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним пенсійним й соціальним страхуванням. Операції зі страховими коштами, акумульованими на рахунках загальнодержавних соціальних фондів. Порядок фінансування витрат загальнообов'язкового державного пенсійного й соціального страхування. Казначейське обслуговування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного та соціального страхування.

### **Тема 14. Облік та звітність в системі управління публічними фінансами**

Сутність, функції та особливості бюджетного обліку. Складові системи бухгалтерського обліку виконання бюджету. Основні завдання бюджетного обліку. Загальна характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання бюджету. Призначення основних рахунків, порядок і особливості їх застосування. Особливості здійснення бухгалтерського обліку на різних рівнях Державної казначейської служби України.

Звітність розпорядників коштів про використання бюджетних коштів. Зміст фінансової звітності, терміни її складання і подання розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Структура місячної та квартальної фінансової звітності та її зміст. Порядок і терміни подання періодичної звітності органам законодавчої та виконавчої влади. Річна звітність про виконання бюджету. Процедура та терміни затвердження звіту про виконання бюджету.

## **Тема 15. Контроль в системі управління публічними фінансами**

Фінансовий контроль, його роль та місце в бюджетному процесі. Механізм бюджетного контролю. Види, форми і методи бюджетного контролю. Органи державного бюджетного контролю, їх повноваження та функції. Завдання Державної аудиторської служби України на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів. Особливості системи контролю Рахункової палати України. Сутність та призначення казначейського контролю. Контроль бюджетних повноважень при зарахуванні публічних доходів. Здійснення контролю при обслуговуванні публічних видатків. Контроль за веденням бухгалтерського обліку і складанням звітності. Порушення бюджетного законодавства. Заходи впливу та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

## Рекомендовані джерела інформації

### *Нормативно-правові акти:*

1. Конституція України [Електронний ресурс] : від 28 черв. 1996 р. №254к/96-вр / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/page4>. – Назва з екрану.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. - Назва з екрану.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 16 січня 2003р. № 436-IV / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Назва з екрану.
4. Митний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України від 13 бер.2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495a-17>. - Назва з екрану.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 14 січн. 1998 р. № 16/98-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
6. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України від 02 груд.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. - Назва з екрану.
7. Про банки і банківську діяльність[Електронний ресурс] : Закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III : станом на 10 черв. 2017р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>. – Назва з екрана.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16 липн. 1999 р. № 996-XIV : станом на 11 черв. 2017р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. – Назва з екрана.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці [Електронний ресурс] : Закон України від 28 груд. 2014 р. № 1403-19 із змінами і доповненнями / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/77-19>. - Назва з екрана.
10. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України [Електронний ресурс] : Закон

України від 23 берез. 2000 р. № 1602-III / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>. – Назва з екрану.

11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 23 вер. 1999р. № 1105-XIV із змінами і доповненнями / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. – Назва з екрана.

12. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.

13. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20.05.1999р № 679-XIV зі змінами і доповненнями від 11 жовт. 2017 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14> . – Назва з екрана.

14. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16 жовт. 2012 р. №5463/VI / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>. – Назва з екрана.

15. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2346-III / Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>. – Назва з екрана.

16. Про Рахункову палату України [Електронний ресурс] : Закон України від 11.07. 1996 р. № 315/96-ВР – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/576-19>. – Назва з екрану.

17. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України від 23.02.2006р. № 3480-IV / Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. – Назва з екрана.

18. Деякі питання казначейського обслуговування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 трав. 2017 р. № 312 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/312-2017-%D0%BF>. – Назва з екрану.

19. Деякі питання обслуговування коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серп. 2016р. № 523 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/523-2016-%D0%BF>. – Назва з екрана.

20. Питання Державного казначейства України [Електронний ресурс]: Постанова КМУ № 1232 від 21 груд. 2005 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1232-2005-%D0%BF> – Назва з екрану.

21. Положення про Державну фіскальну службу України / затв. Постановою Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: від 21.05.2014 р. № 236: станом на 27 серп. 2016 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

22. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету міністрів України від 20 серпня 2014 року N 375. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

23. Про Положення про Державну казначейську службу України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету міністрів України від 15 квіт. 2015р. № 215 – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>. - Назва з екрану.

24. Про Положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України від 8 квітня 2011 року N 446/2011: – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>.

25. Про утворення Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 трав. 2014 р. №160. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

26. Про затвердження Положення про Державну фінансову інспекцію України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 23.04.2011 № 499/2011 : – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-%D0%BF>.

27. Про бюджетну класифікацію [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 11 від 14 січн. 2011 р. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/MF11003.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF11003.html). - Назва з екрану.

28. Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів[Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 26 серп. 2014 р. №836. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1103-14>. - Назва з екрана.

29. Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіншової економіки [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства економіки України від 18 лют. 2009 р. № 123 / Законодавство України : [веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України]. –Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=4bb297a0-c900-404f-8c6f-5f76f18b1503>. – Назва з екрана.

30. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: Наказ

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277 / Законодавство України : [веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України]. – Режим доступу: [http://cct.com.ua/2013/29.10.2013\\_1277.htm](http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm). – Назва з екрана.

31. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 21 жовт. 2013 р. № 885 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1915-13>. – Назва з екрану.

32. Про затвердження Порядку взаємодії органів Державної казначейської служби України та органів Державної фіскальної служби України в процесі виконання державного та місцевих бюджетів за доходами та іншими надходженнями [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 18 лип. 2016 № 621 – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1115-16>. - Назва з екрану.

33. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 22 черв. 2012 р. № 758 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12>. - Назва з екрану.

34. Про затвердження Порядку здійснення Міністерством фінансів України оцінки функціонування системи внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 480 від 03 трав. 2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0663-17>. - Назва з екрану.

35. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>. - Назва з екрану.

36. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 29 січ. 2013 р. №43 – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0291-13>. - Назва з екрану.

37. Про затвердження порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 23 серп. 2012 р. № 938 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12>. - Назва з екрану.

38. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України [Електронний

ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 02 берез. 2012 р. № 309 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12/paran18#n18>. - Назва з екрану.

39. Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 24 січ. 2012р. № 44 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12> . - Назва з екрану.

40. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 верес. 2002 р. № 538-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80> . - Назва з екрану.

41. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. № 308-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80> . - Назва з екрану.

#### ***Основна література:***

42. Бюджетний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 532 с.

43. Алексєєв І.В. Бюджетна система : підруч. / І.В. Алексєєв, Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В. Ливдар. – Львів: Львівська політехніка, 2019. 400 с.

44. Луніна І. О. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. / І. О. Луніна, Т. Г. Бондарук. – Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.

45. Хомутенко В. П. Державний аудит публічних фінансів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. П. Хомутенко, І. С. Луценко, А. В. Хомутенко ; за заг. ред. проф. Хомутенко В. П. - Одеса : Кримполіграфпапір, 2016. - 412 с.

#### ***Додаткова література:***

46. Бюджетна система: тенденції розвитку / [В.М. Мазярчук та ін.]; під ред. В.М. Мазярчука. – Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 384 с.

47. Бюджетно-податкова політика активізації підприємництва в Україні: кол. моногр. / [Ситник Н.С., Ватаманюк-Зелінська У.З., А.В. Стасишин та ін.]; під заг. д.е.н. Ситник Н.С.– Львів : «Сполом», – 2016. – Ч 1. – 412 с.

48. Бюджетно-податкова політика України в умовах децентралізації:

монографія / [О. Ю. Бобровська та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Бобровської, Т. А. Крушельницької ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. - Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. - 163 с.

49. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія / Г. В. Возняк. - Львів : ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долишнього НАН України", 2016. - 519 с.

50. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти : монографія / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. З. С. Варналія ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Знання України, 2016. - 395 с.

51. Ковалів І. Р. Проблеми та напрями вдосконалення системи управління державними фінансами / І. Р. Ковалів // Наукові праці НДФІ. - 2017. - Вип. 2. - С. 42-52.

52. Конкурентоспроможність національної економіки: фіскальні важелі та стимули : кол. моногр. / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Ватаманюк-Зелінська У.З.]; під заг. ред. д.е.н. Ситник Н.С. – Львів : «Апріорі», 2017. – Ч.2. – 512 с.

53. Кузькін Є Ю. Фінансове забезпечення фіскального простору місцевого самоврядування: монографія. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця; ПП «Технологічний Центр», 2019. 260 с.

54. Мельник В. М. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Фінанси України. - 2016. - № 7. -С. 7-25.

55. Мельник В. М. Фіскальний механізм забезпечення соціального розвитку України : монографія / В. М. Мельник, І. Г. Канцур, М. М. Мельник. - Тернопіль : Осадца Ю. В. [вид.], 2017. - 198 с.

56. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. – 272 с.

57. Муніципальні фінанси : навч. посіб. / За редак. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль. – Астон, 2015. – 360 с.

58. Мярковський А. І. Інновації в інформаційному забезпеченні управління державними фінансами / А. І. Мярковський // Фінанси України. - 2016. - № 9. - С. 7-28.

59. Напрями формування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування [Текст] : монографія / [А. І. Крисоватий та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Крисоватого, д-ра екон. наук, проф. О. М. Десятнюк ; Терноп. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. - 181 с.

60. Опарін В. М. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та

практична концептуалізація / В. М. Опарін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко // Фінанси України. - 2017. - № 2. - С. 110-128.

61. Регіональна політика фінансової стабілізації в умовах структурної модернізації економіки: монографія / Вахович Ірина [та ін.] ; [за ред. Вахович І. М.] ; Луц. нац. техн. ун-т. - Луцьк : Волиньполіграф™, 2017. - 282 с.

62. Стоян В.І. Казначейська система виконання бюджету : навч. посіб. / В. І. Стоян, В. М. Русін. - Тернопіль : Видавництво Астон, 2015. - 372 с.

63. Тищенко В. Ф. Фінансовий потенціал публічно-приватного партнерства: світовий досвід та перспективи реалізації в Україні: монографія / В. Ф. Тищенко, В. М. Остапенко. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. - 223 с.

64. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. - 534 с.

65. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку : [колект.] монографія / [В. Опарін та ін.] ; за заг. ред. В. Опаріна, В. Федосова ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Ін-т фінанс.-інновац. дослідж. - Київ : КНЕУ, 2016. - 695 с.

66. Юшко С. В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу : навчальний посібник : [Електронне видання] / С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 255 с.